

PËRDORIMI I REZULTATEVE TË VLERËSIMIT TË NXËNËSVE PËR PËRMIRËSIMIN E MËSIMDHËNIES DHE NXËNIES

Selim Mehmeti

Abstrakt

Vlerësimi i nxënësve dhe përdorimi i rezultateve të vlerësimit për qëllime të përmirësimit të mësimdhënies dhe nxënies është një temë me rëndësi të veçantë për studiues të fushës së edukimit. Ky studim trajton përdorimin e rezultateve të vlerësimit të nxënësve nga shkollat publike të Kosovës, për qëllime të përmirësimit të mësimdhënies dhe të nxënies të nxënësve. Studimi përdor qasjen hulumtuese cilësore, modelin studim rasti. Objektiva e këtij studimi kufizohet tek analiza e përfshirjes së përdorimit të rezultateve të nxënësve për qëllime të mësimdhënies dhe nxënies, të reflektuara në dokumentet e punës së shkollës dhe hulumtimi si zbatohet kjo në praktikatat aktuale të shkollave.

Rezultatet tregojnë se, ndonëse ka një kuadër ligjor që deri diku referon dhe orienton përdorimin e rezultateve të vlerësimit të nxënësve për qëllime të përmirësimit të mësimdhënies dhe mbështetje të nxënies të nxënësve, përdorimi nga shkolla i rezultateve të vlerësimit të nxënësve për këto qëllime mbetet i kufizuar. Shkollat në dokumentimin e punës së tyre tregojnë se kanë një fokus më të madh në analiza statistikore të përgjithshme lidhur me suksesin e nxënësve, kryesisht për qëllime të raportimit për suksesin e nxënësve të tyre. Shkollat raportojnë pak analiza dhe krahasime përmbajtjesore lidhur me arritjet e nxënësve, në raport me rezultatet e të nxënies të kurrikulës, si dhe në raport me vlerësimet kombëtare dhe ndërkombëtare. Intervistat me drejtorë të shkollave dhe mësimdhënës udhëheqës të Departamenteve/ Aktiveve Profesionale në arsimin fillor dhe të mesëm të ulët, tregojnë për veçoritë dalluese në praktikën e shkollave ndaj përdorimit të rezultateve/arritjeve të nxënësve, si dhe për nevojën për një qasje më të thelluar dhe sistemore për analiza dhe përdorim të rezultateve të vlerësimit të nxënësve për qëllime të përmirësimit.

Studimi sugjeron nevojën për ngritjen e kapaciteteve në shkolla për analiza, krahasime, përdorim efektiv të të dhënave të vlerësimit të nxënësve, dhe zhvillim të një udhërrëfyese për përdorim të të dhënave të lidhura me arritjet e nxënësve, ndjekjen e përparimit të nxënësve në mësim, dhe për qëllime të vendimmarrjes e mbështetjes institucionale të të nxënies të nxënësve. Studimi synon të kontribuojë në ngritjen e kulturës për përdorimin e rezultateve të vlerësimeve të nxënësve për qëllime të përmirësimit të mësimdhënies dhe nxënies dhe jo vetëm.

Fjalët çelës: arritjet e nxënësve, përdorimi i të dhënave, përmirësimi i vazhdueshëm, vendimmarrja e bazuar në të dhëna, vlerësimi nxënësve

USING STUDENT ASSESSMENT RESULTS TO IMPROVE TEACHING AND LEARNING

Selim Mehmeti

ABSTRACT

Student assessment and the use of assessment results for the purposes of improving teaching and learning is a topic of particular importance to educational researchers. This study deals with the usage of student assessment results by schools for the purposes of improving teaching and student learning in public schools in Kosovo. This study uses a qualitative research approach, the case study model. The objective of this study is limited to the analysis of the inclusion of the use of student results for teaching and learning purposes, reflected in the school's working documents and how this is applied in the current practices of the schools.

The results show that although there is a legal framework that to some extent refers and guides the use of student assessment results for the purposes of improving teaching and supporting student learning, the school's use of student assessment results for these purposes remains limited. Schools, in documenting their work indicate that they have a greater focus on general statistical analysis related to student success, primarily for the purposes of reporting on their student success. They report few substantive analyses and comparisons regarding student achievement, in relation to curriculum learning outcomes, as well as in relation to national and international assessments. Interviews with school principals and teachers who are leaders of Professional Departments in primary and lower secondary education, show the distinctive features in the practice of schools towards the use of student results/achievements, as well as the need for a more in-depth approach and system for analysis and use of student assessment results for improvement purposes.

The study suggests the need for capacity building in schools for the analysis, comparison and effective use of student assessment data, and the development of a roadmap for using data related to student achievement, tracking student progress in lessons, and for goals of decision-making and institutional support of students' learning. The study aims to contribute to raising the culture of using the results of student assessments for the purposes of improving teaching and learning, and not only.

Keywords: *student achievement, data use, continuous improvement, data-based decision making, student assessment.*

HYRJE

Vlerësimi i nxënësve është pjesë integrale e dokumenteve kurrikulare, të cilat, ndër të tjera, përcaktojnë rezultatet e të nxënit dhe qasjet ndaj matjes dhe vlerësimit për arritjen e rezultateve të të nxënit. Gjithashtu, vlerësimi i nxënësve është pjesë pandashme e procesit të mësimdhënies dhe të nxënit. Në këtë kontekst, vlerësimi i nxënësve në nivel shkolle realizohet në mënyrë të vazhdueshme, nëpërmjet përdorimit të strategjive, instrumenteve dhe të procedurave të ndryshme të mbledhjes së të dhënave për përparimin e nxënësve, interpretimit dhe analizës së rezultateve (Harizaj & Kadriu, 2020).

Krahas vlerësimit të brendshëm të nxënësve, sisteme të shumta arsimore në vendet e OECD dhe në vendet e tjera organizojnë edhe vlerësime kombëtare në fund të niveleve formale të arsimit, (OECD, 2011; Nusche, et al. 2014; OECD, 2019; Maghnoaj, et al. 2020; Guthrie, et al. 2022 etj.). Përtej vlerësimeve kombëtare, shumë sisteme arsimore marrin pjesë edhe në programe të ndryshme të vlerësimeve ndërkombëtare, si në PISA - Programi për Vlerësim Ndërkombëtar të Nxënësve (OECD, 2023), PIRLS - Programi në Studimin Ndërkombëtar të Aftësive në Lexim (IEA, 2021) dhe TIMSS – Studimet Ndërkombëtare në Matematikë dhe në Shkencë (IEA, 2019).

Shumësia e llojeve dhe qëllimeve të vlerësimit të nxënësve ka ndikuar që kjo komponentë të bëhet fushë e zhvillimit të vazhdueshëm, për të cilën gjithnjë ka nevojë për studime të veçanta, në varësi të zhvillimeve në kontekstin arsimor gjegjës. Në kontekstin aktual të sistemit të vlerësimit të nxënësve në Kosovë, sipas kurrikulës në zbatim, mbështetja e të nxënit të nxënësve është qëllim kryesor i vlerësimit të nxënësve (MAShT, 2016a). Kjo e bën përdorimin e rezultateve të vlerësimit të nxënësve temë të rëndësishme për studim. Rëndësia rritet edhe më shumë kur kemi parasysh faktin se rezultatet e nxënësve kosovarë në vlerësimet PISA (2015, 2028 dhe 2022) janë ndër më të ulëtat nga vendet pjesëmarrëse (OECD, 2023b).

Ky hulumtim objekt studimi e ka përdorimin e rezultateve të vlerësimit të nxënësve për qëllime të përmirësimit të mësimdhënies dhe nxënies. Studimi kontribuon në literaturën ekzistuese në fushën e vlerësimit të nxënësve, duke ofruar një perspektivë të detajuar dhe kontekstuale nga analiza e politikave arsimore të lidhura me vlerësimin e nxënësve, si dhe të përvojat e shkollave

në Kosovë në përdorimin e rezultateve të vlerësimit, për qëllim përmirësimi dhe avancimi të punës së saj.

Studimi mund të shërbejë si një burim i veçantë për shkollat dhe njëkohësisht ofron një bazë të rëndësishme për zhvillimin e një udhërrëfyese për përdorimin e rezultateve të vlerësimit të nxënësve për qëllime të përmirësimi dhe avancimit të sistemit arsimor dhe të shkollës.

1. SHQYRTIMI I LITERATURËS

Vlerësimi i nxënësve është një proces që lidhet me zhvillimet dhe ndryshimet që përshkruhen në dokumente kurrikulare dhe në dokumente të tjera mbështetëse, përmes së cilave përcaktohen qëllimet, parimet dhe llojet e vlerësimit, kriteret dhe kërkesat se çka duhet të vlerësohet, kohën kur duhet të bëhet dhe si duhet të bëhet. Literatura e vlerësimit dhe burimet e tjera të fushës së vlerësimit zakonisht përshkruajnë hapat e procesit të vlerësimit, duke përfshirë edhe përdorimin e rezultateve të vlerësimeve, si pjesë integrale e procesit të vlerësimit (Smith. et al., 2015).

Pikënisje për përdorimin e rezultateve të vlerësimit mund të jenë kërkesat dhe pritshmëritë e lidhura me llojet dhe qëllimet e vlerësimit, vlerësimit formues dhe përmbledhës. Sipas Gregory (2014), në rrethin e vlerësimit formues janë pesë lloje të vlerësimit përmbledhës, të cilat lidhen me përdorimin e rezultateve të nxënësve.

...” vlerësimi përmbledhës me bazë në klasë ose në shkollë, vlerësimi krahasues, provimet, studimet kombëtare dhe studimet ndërkombëtare” (f. 63).

Referuar qëllimeve të vlerësimit përmbledhës me bazë në klasë ose në shkollë, i njohur si vlerësimi i brendshëm i nxënësve, rezultatet nga ky vlerësim lidhen ngushtë me mbledhjen, interpretimin dhe përdorimin e të dhënave për të informuar mësimdhënien. Mësimdhënësit kanë nevojë për njohuri të mjaftueshme për të kuptuarit e thelluar të të dhënave të vlerësimit të nxënësve të tyre, për të bërë rregullimet e duhura në praktikën e punës së tyre me nxënës (Timperley, 2009).

Sipas studimit nga Hamilton et al. (2009), përdorimi i të dhënave nga vlerësimi i nxënësve në mënyrë të kujdesshme është një mundësi që të shpie drejt qëllimit të përmirësimit të mësimdhënies. Kjo ndihmon për të bërë pyetje dhe për të marrë informacione relevante rreth përparimit të nxënësve, për të monitoruar përmirësimin e vazhdueshëm dhe për të drejtuar mësimin bazuar në nevojat individuale të secilit nxënës.

Vlerësimi i jashtëm, i njohur shpesh si vlerësimi kombëtar, ka një serë qëllimesh të lidhura me klasën dhe nivelin e arsimit në të cilin realizohet ky lloj i vlerësimit. Janë të njohura qëllimet e lidhura me hulumtimin e aspekteve të ndryshme të arsimit dhe identifikimin e nevojave për mbështetje të nxënësve dhe përmirësimin e arsimit në nivelin e arsimit ku organizohet vlerësimi, apo qëllimet që lidhen me certifikimin dhe regjistrimin në nivele tjera të arsimit (MASHt, 2016a).

Vlerësimet kombëtare mund t'i informojnë përdoruesit kryesorë të të dhënave të vlerësimit kombëtar, siç janë politikëbërësit, udhëheqësit arsimorë dhe të shkollave, zhvilluesit e kurrikulave, mësimdhënësit etj. Prandaj, sipas Gregory (2014):

“... vlerësimet kombëtare duhet t'i japin informatat kthyesë shkollave në mënyrë që shkollat dhe personeli i tyre të mund të reflektojnë dhe të vazhdojnë përmirësimin e praktikave të tyre“ (f. 68).

Edhe sipas Kellaghan & Greaney (2001), nuk ka kuptim të kryhet një vlerësim kombëtar nëse gjetjet e tij nuk u komunikohen përdoruesve të mundshëm dhe nuk përdoren rezultatet nga shkollat dhe sistemi arsimor.

Në anën tjetër, vlerësimet ndërkombëtare (PISA, TIMSS, PIRLS) ndihmojnë sistemet arsimore të përcaktojnë problemet potenciale të politikave arsimore dhe vendosin objektiva përmirësuese (Breakspear 2014). Raportimi i rezultateve në nivel individual për nxënës nuk është qëllim i asnjë vlerësimi ndërkombëtar.

Pavarësisht llojeve të vlerësimit të nxënësve, sipas (Miller & Brophy, 2019), përdorimi i rezultateve të vlerësimit, i arritjeve të nxënësve, duhet të vendosen gjithmonë si pjesë e kornizës më të gjerë të mësimdhënies dhe të

nxënit. Përdorimi i rezultateve duhet të jetë pjesë e ciklit të vazhdueshëm të përmirësimit mësimor (Hamilton et al., 2009).

Përdorimi i rezultateve të vlerësimeve të nxënësve nga sistemet arsimore të shteteve të BE-së dhe të Rajonit është i lidhur me dokumentet e emëtuara si Korniza e Përgjithshme e Vlerësimit (OECD, 2013). Këto dokumente, përveç tjerash, ofrojnë informacion se si është sistemi i vlerësimit dhe si të dhënat e vlerësimit mund të përdoren për informimin e publikut, planifikimin e politikave arsimore dhe përmirësimin e praktikave të mësimdhënies dhe përgjithësisht të institucionit arsim (Raudonyte, 2019). Standardet dhe formatet e raportimit të rezultateve dhe të përdorimit të tyre dallojnë në kontekste të ndryshme të sistemeve arsimore (OECD, 2013).

Sipas OECD (2015), 28 vende në sistemet e tyre të vlerësimit të nxënësve kanë përcaktuar që vlerësimet e nxënësve të kenë dy qëllime kryesore. Ato përfshijnë vlerësimet formuese që përdoren për të mbështetur të mësuarit dhe vlerësimet përmbledhëse që përdoren për të treguar atë që nxënësit e kanë mësuar. Kur vlerësimet e nivelit kombëtar janë të standardizuara, ato mund të përdoren për qëllime formuese dhe përmbledhëse. Përpjekja për të gjetur një ekuilibër midis vlerësimeve për qëllime formuese dhe përmbledhëse mund të jetë një sfidë. Sfidat shtohen edhe më shumë kur vlerësimet për qëllime formuese synojnë të përdoren edhe për qëllime të llogaridhënies (OECD, 2013).

Në raport me qasjet institucionale për përdorimin e raporteve të vlerësimit të nxënësve, OECD (2013) vë në dukje se përdorimi i rezultateve të vlerësimit ndryshon shumë midis vendeve të OECD-së. Sipas raportit të njëjtë, rezultatet përdoren për qëllime të ndryshme, për të identifikuar se ku shkollat po ecin mirë dhe ku mund të kenë nevojë të përmirësohen, për të informuar prindërit dhe komunitetin, për të mbajtur përgjegjës politikëbërësit, drejtuesit e shkollave dhe mësimdhënësit, si dhe për qëllime të tjera.

Me gjithë kërkesat dhe nevojat për përdorim të rezultateve të nxënësve për qëllime përmirësimi, studimet tregojnë se përdorimi i të dhënave për të përmirësuar të nxënit e nxënësve është i rrallë (Blair & Wise, 2011). Kjo

konfirmohet edhe në raportin e OECD (2020), i cili, ndër të tjera, thekson se prevalenca e përdorimit të vlerësimeve të nxënësve për qëllime të ndryshme të përmirësimit ka shënuar rënie ndërmjet viteve 2012 dhe 2018.

Sipas rezultateve të studimit nga Gert et al.(2016), mësimdhënësit nuk arrijnë t'i kryejnë të gjitha analizat përkatëse të lidhura me rezultatet e nxënësve. Mësimdhënësit kryesisht i përdorin rezultatet e nxënësve vetëm atëherë kur vetë nxënësit e tyre kanë rezultate jo të mira në mësim dhe më së paku i përdorin rezultatet që lidhen me funksionimin e shkollës në tërësi, si dhe për mësimin e tyre profesional me qëllim përmirësimin e mësimdhënies (Gasse, et al. 2016).

Në kudër të sfidave dhe drejtimeve për të ardhmen, raporti i OECD (2020) sugjeron vendosjen e disa prioriteteve të qarta rreth politikave të vlerësimit të nxënësve, si qasje holistike në komponentët e vlerësimit, në mënyrë që të shmanget dyfishimi i vlerësimeve, pastaj përafrimi i vlerësimit me qëllimet arsimore dhe rezultatet e të nxënësve, përqendrimi në përmirësimin e praktikave në klasë, shmangie të shtrembërimeve të qëllimeve të vlerësimit, p.sh. të gjykimeve për mësimdhënësit nga rezultatet e testeve të standardizuara për nxënës etj.

Duke qenë se përdorimi i rezultateve të vlerësimit, ndër të tjera, është veprim kyç për të orientuar përkrahjen e duhur për nxënës, studiuesit Kellaghan, Greaney, & Murray (2009) theksojnë nevojën për zhvillim të kapaciteteve të mësimdhënësve dhe të kapaciteteve institucionale për vlerësimin dhe për përdorim të informacioneve nga vlerësimi, integrim të vlerësimeve në proceset e punës së institucioneve arsimore, si dhe krijim të vetëdijes së vlerësimit ofrojnë informacion që mund të përdoret për të përmirësuar cilësinë e të nxënësve të nxënësve.

Sfida e kapaciteteve të mësimdhënësve dhe kapaciteteve institucionale për përdorimin e rezultateve të nxënësve theksohet në disa raporte të OECD (2013, 2015, 2020), në raportin nga UNESCO (2017), si dhe nga studiues të veçantë. Studiuesit Miller & Brophy (2019), në studimin e tyre vënë në dukje mungesën e kapaciteteve dhe vetëbesimit në interpretimin statistikor dhe analitik të të dhënave nga vlerësimi i nxënësve dhe të dhënave tjera në

arsim, njëherësh shtrojnë nevojën për përkrahje institucionale për ngritje të kapaciteteve në këtë dimension.

Monitorimi i vlerësimit të nxënësve është i lidhur me kapacitetet institucionale, mungesa e të cilave bën që të mos mbikëqyret procesi i vlerësimit në shkolla, të mos ketë koordinim institucional për raportim dhe informata kthyesë për përdorimin e rezultateve dhe shpesh të sfidohet besimi në rezultatet e vlerësimeve të brendshme dhe të jashtme.

Në raport me adresimin e sfidës së kapaciteteve për përdorim të rezultateve të nxënësve, studimi nga Education Scotland (2023) thekson nevojën për mbështetjen e mësimdhënësve për të zhvilluar aftësitë dhe njohuritë relevante për analizë dhe përdorim të të dhënave. Sipas këtij studimi, mësimdhënësit shpesh raportojnë mungesë të vetëbesimit në interpretimin statistikor dhe analitik të të dhënave, mungesë të kapaciteteve, njohurish ose aftësish në fusha specifike, përfshirë aftësitë e përdorimit të teknologjisë në analizën dhe krahasimin e të dhënave, aftësitë e interpretimit të të dhënave dhe të qasjeve ndaj përdorimit të tyre.

Besimi në rezultatet e vlerësimit dhe kapaciteti përshkruhen si faktorë kritikë në gjetjet e analizës nga Summers (2023), të cilët duhet të merren në konsideratë në angazhimet institucionale për ngritjen e cilësisë dhe kapaciteteve për vlerësim të nxënësve dhe përdorim efektiv të rezultateve. Edhe studimi nga Maghnoaj, Soumaya, et al (2020), vë theksin në nevojat që kanë mësuesit për më shumë mbështetje në zbatimin efektiv të strategjive për diagnostikimin dhe adresimin e boshllëqeve të të nxënësve.

Adresimi i sfidave të lidhura me kapacitetet për përdorimin e rezultateve të nxënësve, nga studimet e referuara më sipër, del të jetë një kërkesë e lidhur me të gjitha sistemet arsimore. Sepse, sipas Clarke (2017), kur të dhënat e vlerësimeve përdoren sistematikisht në tre komponentë që lidhen me funksionimin e shkollave (menaxhimi i infrastrukturës dhe mjeteve mësimore, menaxhimi dhe mbështetja e mësimdhënësve, si dhe mbikëqyrja dhe mbështetja e shkollës), ka harmonizim ndërmjet këtyre tre komponentëve dhe koherencë në të gjithë sistemin, atëherë të gjitha këto së bashku ndikojnë pozitivisht në mësimdhënien dhe të nxënësve në klasë.

Përdorimi i rezultateve të vlerësimit të nxënësve në kuadrin e politikave arsimore në Kosovë

Politikat arsimore të lidhura me arsimin parauniversitar në Kosovë përcaktojnë dhe orientojnë çështje të ndryshme të lidhura me organizimin dhe funksionimin e arsimit parauniversitar, përfshirë edhe çështjet që lidhen me sistemin e vlerësimit të nxënësve.

Korniza Kurrikulare e Arsimit Parauniversitar në Kosovë (KKK) e miratuar nga MASHTI në vitin 2016, përcakton pjesën konceptuale të kurrikulës, organizimin në fusha kurrikulare dhe vendos fokusin në zhvillimin e kompetencave. Në KKK përfshihet edhe kapitulli për sistemin e vlerësimit të nxënësve, në të cilin specifikohen llojet e vlerësimit, periudha e realizimit, bartësit, qëllimet kryesore sipas llojeve të vlerësimit, si dhe dokumentimi/evidentimi i arritjeve në vlerësim (MASHT, 2016a). Sipas dokumentit të KKK, qëllimi kryesor i vlerësimit është mbështetja e të nxënësve drejt zotërimit të kompetencave. Në terma të përgjithshëm, ky qëllim referon mbështetjen e të nxënësve duke marrë për bazë rezultatet dhe nevojat e tyre.

Mbi konceptin e KKK janë zhvilluar Kurrikulat Bërthamë (KB) për nivelet formale të arsimit (fillor, të mesëm të ulët dhe të mesëm të lartë). Këto dokumente, në raport me vlerësimin e nxënësve, ruajnë termat e përgjithshëm të dokumentit të KK për sistemin e vlerësimit të nxënësve, pa një thellim në raport me përdorimin e rezultateve të nxënësve për qëllime të mbështetjes dhe përmirësimit të nxënësve. Në dokumentet e KB, në kuadër të secilës fushë kurrikulare ka udhëzime për vlerësimin e nxënësve, me pak elemente udhëzuese dhe orientuese për përdorimin e rezultateve të vlerësimit të nxënësve (MASHT, 2016b)

Seti tjetër i dokumenteve të kurrikulës në arsimin parauniversitar në Kosovë, janë kurrikulat lëndore (KL), të zhvilluara nën udhëheqjen e MASHT-it në vitet 2017-2022. Ato përmbajnë udhëzime specifike për vlerësimin e nxënësve sipas lëndëve mësimore. Udhëzimet kryesisht fokusohen në format, metodat dhe instrumentet e vlerësimit të nxënësve. Vetëm në disa kurrikula lëndore (p.sh. të kl. VI), specifikohet se vlerësimi është në funksion edhe të përmirësimit të mësimdhënies dhe të nxënies (MASHT, 2017).

Krahas me analizën e komponentës së vlerësimit të nxënësve në dokumentet kurrikulare janë identifikuar dhe analizuar një numër i konsiderueshëm e politikave arsimore që lidhen direkt apo indirekt me vlerësimin e nxënësve, përfshirë edhe përdorimin e rezultateve të vlerësimit të nxënësve. Nga kjo analizë vlen të veçohen dokumentet si: (i) Korniza për sigurim të cilësisë së performancës së shkollës në Kosovë (MASHTI, 2016c); (ii) Kornizë strategjike për zhvillimin e mësimdhënësve në Kosovë (MASHTI, 2017); (iii) Korniza e vlerësimit të nxënësve të arsimit parauniversitar të Kosovës (MASHTI, 2020); (iv) Udhëzimi Administrativ (UA) Standardet e praktikës profesionale për drejtorë të shkollave në Kosovë (MASHTI, 2012); (v) UA për Planin zhvillimor të shkollës dhe Planin zhvillimor komunal të arsimit (MASHTI, 2016); (vi) UA për sigurim të cilësisë në arsimin parauniversitar (MASHTI, 2016); (vii) UA për Aktivet profesionale të shkollave (MASHTI, 2016); (viii) UA për Vlerësimin e performancës së institucioneve arsimore në arsimin parauniversitar (MASHTI, 2017); (ix) UA Kodi i etikës për vlerësimin e nxënësve (MASHTI, 2011); dhe (x) UA për vlerësimin e nxënësve në arsimin parauniversitar të Republikës së Kosovës (MASHTI, 2022).

Shqyrtimi i politikave arsimore më sipër tregon se ato kanë një bazë të mirë orientuese për përdorimin e rezultateve të vlerësimit të nxënësve, edhe pse asnjëra prej tyre nuk prezanton ndonjë model në formë të një udhërrëfyese të integruar për të ndihmuar shkollat në përdorimin e rezultateve të nxënësve për qëllime përmirësimi. Këtë në masë të konsiderueshme e adreson dokumenti Korniza për sigurim të cilësisë së performancës së shkollës në Kosovë, i cili definon rolin e ri të shkollës, përcakton fushat dhe kriteret e cilësisë së performancës së shkollës, si dhe treguesit e performancës së shkollës. Në këtë dokument, performanca e nxënësve është fusha thelbësore për vlerësimin e performancës së shkollës dhe ka disa kriteret e cilësisë e tregues të performancës së shkollës, në të cilët specifikohet përdorimi i rezultateve të vlerësimit të nxënësve për qëllime përmirësimi.

Dokumenti Korniza e vlerësimit të nxënësve të arsimit parauniversitar të Kosovës, ndër të tjera, kërkon që rezultatet e vlerësimeve të nxënësve, në raport me punën me mësimdhënës, të përdoren për: (i) mbështetjen e të nxënësve; (ii) interpretimin e të dhënave për të përmirësuar

nxënien; (iii) shfrytëzimin e të dhënave për përmirësimin e procesit të mësimdhënies etj. (MASHTI, 2020). Këto kërkesa përbëjnë një bazë të mirë orientuese për shkollat dhe sistemin arsimor, lidhur me përdorimin e rezultateve të vlerësimit të nxënësve, por nuk udhëzojnë mjaftueshëm për praktikën e punës së shkollave.

Referuar sistemit të vlerësimit të nxënësve, të përcaktuar me dokumentin KKK, nga shkolla duhet të organizohet vlerësimin për shkallë kurrikulare, rezultatet e të cilit duhet të shërbejnë për planifikim dhe për mbështetjen e të nxënësve në vitin vijues (MASHTI, 2016). Në anën tjetër, UA për vlerësimin e nxënësve në arsimin parauniversitar të Republikës së Kosovës nuk e ka specifikuar këtë lloj të vlerësimit, e thekson se do të nxirret një vendim për organizimin dhe mënyrën e vlerësimit për shkallë kurrikulare (MASHTI, 2022).

Vendimi nga MASHTI-t për organizimin dhe mënyrën e vlerësimit për shkallë kurrikulare akoma nuk është nxjerrë, për pasojë nuk ka sistem të informimit dhe raportimit nga shkollat kur dhe si e realizojnë vlerësimin për shkallë kurrikulare dhe rrjedhimisht nuk mund të dihet sa përdoret ky lloj i vlerësimit për qëllimet e përcaktuara me dokumentin e KK. Prandaj, është e rëndësishme të analizohet përdorimi rezultateve të vlerësimit të nxënësve në nivel shkolle, duke analizuar përfshirjen e rezultateve të nxënësve në dokumentet e shkollës të lidhura me punën e nxënësve dhe si zbatohen ato në praktikat aktuale të shkollës.

2. QËLLIMI DHE PYETJET KËRKIMORE

Qëllimi i studimit ishte analiza e përfshirjes së përdorimit të rezultateve të nxënësve për qëllime të mësimdhënies dhe nxënies, të reflektuara në dokumentet e punës së shkollës, si dhe hulumtimi si zbatohet kjo në praktikat aktuale të shkollave.

Përmes arritjes së këtij qëllimi, studimi synon të ofrojë rekomandime dhe të kontribuojë në literaturën ekzistuese, duke ofruar një pasqyrë të diskutimit të literaturës, politikave arsimore dhe praktikave të shkollave në Kosovë

lidhur me përmirësimin e mësimdhënies dhe nxënies, duke përdorur rezultatet e vlerësimit të nxënësve si burim primar.

Pyetjet kërkimore që e udhëheqin këtë studim janë si në vijim:

1. Si reflektohet përdorimi i rezultateve të vlerësimeve të nxënësve në dokumentimin e punës së shkollës, planet zhvillimore dhe në raportet e punës së shkollës?
2. Çfarë është mendimi i drejtorëve të shkollave dhe mësimdhënësve lidhur me praktikat aktuale të shkollave në përdorimin e rezultateve të vlerësimit për të përmirësuar cilësinë e mësimdhënies dhe të nxënies të nxënësve?

Pyetjet kërkimore ndihmuan në përcaktimin e metodologjisë, zhvillimin e instrumenteve për mbledhjen dhe analizën e të dhënave për qëllimet e këtij studimi, si dhe ndihmuan në interpretimin, organizimin dhe raportimin e gjetjeve kryesore.

3. METODOLOGJIA E STUDIMIT

Studimi përdor qasjen hulumtuese cilësore, modelin studim rasti. Qasja cilësore u përdor si një mjet për të thelluar analizën ndaj përmbajtjeve të caktuara dhe si një mjet për të eksploruar dhe kuptuar kuptimin që individët ose grupet e përshkruajnë një problem shoqëror ose njerëzor (Creswell, 2009).

Studim rasti në një hulumtim përfshin një rast ose një numër të vogël rastesh, por secili prej tyre eksplorohe në hollësi (Matthews & Ross, 2010). Modeli i studimit tonë ndjek rastin studimor përfaqësues dhe kishte për qëllim të hedhë dritë mbi temën e përdorimit të rezultateve të vlerësimeve të nxënësve për përmirësimin e mësimdhënies dhe nxënies, specifikisht të tregojë për dy aspekte të lidhura me këtë temë: (i) si përfshihet në planet zhvillimore dhe raportet e shkollave, si dhe (ii) të reflektojë pikëpamjet e drejtorëve dhe mësimdhënësve lidhur me praktikat aktuale të shkollave në përdorimin e rezultateve të vlerësimit për përmirësimin e mësimdhënies dhe nxënies.

Qasja hulumtuese cilësore dhe modeli studim rasti u aplikuan në fazën e përcaktimit të pyetjeve dhe procedurave e hapave për realizimin e studimit, mbledhjen e të dhënave, analizën e të dhënave nga temat specifike në ato të përgjithshme dhe pastaj interpretimin e dhënave dhe përgatitjen e raportit. Analiza e të gjitha dokumenteve dhe raporteve të shkruara, të lidhura me këtë temë, i parapriu analizës së të dhënave të mbledhura nga intervistat me drejtorë të shkollave dhe mësimit bazë. Të gjitha së bashku ndihmuan që të sigurohen të dhëna të besueshme dhe të interpretueshme, bazuar në pyetjet kërkimore të këtij studimi.

Popullata dhe mostra. Popullatën e studimit e përbëjnë drejtorët e shkollave dhe mësimit bazë (udhëheqës të Aktiveve Profesionale (AP)) të 229 shkollave, nxënësit e të cilave kanë marrë pjesë në testin PISA 2022. Mostra përfshin 9 drejtorë dhe 20 mësimit bazë nga 15 shkolla të arsimit bazë, në 7 komuna të Kosovës, prej të cilave siguroam dokumentimin e punës së shkollës për qëllimet e këtij studimi. Mostra është qëllimshme, për të siguruar përfaqësimin e një grupi të mekanizmave të shkollës, të cilët janë të angazhuar në role të veçanta që lidhen me proceset e vlerësimit të nxënësve dhe përdorimin e rezultateve të vlerësimit.

Karakteristikat e mostrës së mësimit bazë, udhëheqës të AP, janë si në vijim: 12 mësimit bazë nga shkollat në zonë urbane, ndërsa 8 mësimit bazë nga shkollat në zonë rurale. Në raport me fushat kurrikulare, 6 mësimit bazë janë nga fusha kurrikulare Gjuhët dhe komunikimi, 5 mësimit bazë nga fusha Matematikë, Shkencat e natyrës 3 mësimit bazë, Shoqëria dhe mjedisi 2 mësimit bazë dhe 4 mësimit bazë të arsimit fillor. Ndërsa, karakteristikat e mostrës së drejtorëve të shkollave tregojnë se 5 prej tyre janë nga shkollat në zona urbane, ndërsa 4 drejtorë nga shkollat në zona rurale. Nga mostra e drejtorëve të shkollave, dy prej tyre janë me mandat të parë në pozitën e drejtorit të shkollës.

Metodat dhe instrumentet për mbledhjen e të dhënave. Të dhënat cilësore zakonisht mblidhen kur ato janë të shkruara dhe kur fjalët dhe shprehjet e vetë pjesëmarrësve në hulumtim mund të interpretohen (Matthews & Ross, 2010). Me anë të **desk research** është bërë shqyrtimi i literaturës, analiza e thelluar e politikave arsimore, dokumenteve kurrikulare, programeve të trajnimit dhe udhëzuesve për mësimit bazë të

lidhur me komponenten e vlerësimit të nxënësve. Gjithashtu, me anë të desk research është bërë analiza e dokumenteve të planeve zhvillimore të shkollave dhe të planeve e raporteve të punës të siguruara nga 20 shkolla. Formatu dhe modeli i listë-kontrollit për analizë të përmbajtjeve të dokumenteve për këtë studim u përgatit dhe u plotësua nga hulumtuesi.

Për analiza të thelluara të dokumenteve të shkruara të përzgjedhura për këtë studim, u përdor instrumenti i listë kontrollit, i cili ka përfshirë planet zhvillimore të shkollës, planifikimet e punës së AP në shkolla, raportet e shkollës dhe orientimet për përdorimin e rezultateve të vlerësimeve të nxënësve për përmirësimin e mësimdhënies dhe nxënies.

Intervistat. Protokollu i intervistës gjysmë të strukturuar me drejtorë të shkollave dhe me mësimdhënës – udhëheqës ta AP, është përgatitur nga hulumtuesi, në mbështetje të pyetjeve kërkimore të studimit. Pyetjet u organizuan në katër tema kryesore: (i) Praktikave të shkollës lidhur me analizën e rezultateve të vlerësimeve – arrijve të nxënësve; (ii) Dokumentet referuese për analizë të rezultateve të vlerësimeve të nxënësve; (iii) Aktivitetet e zhvillimit profesional lidhur me analizën dhe përdorimin e rezultateve të vlerësimit të nxënësve; dhe (iv) Idetë lidhur me fuqizimin e përdorimit të rezultateve të vlerësimit për qëllime të përmirësimit të mësimdhënies dhe nxënies.

Procedura e mbledhjes së të dhënave. Siç është përcaktuar me metodologjinë e këtij studimi, mbledhja e të dhënave përbëhet nga analiza e dokumenteve dhe intervistat. Të dhënat nga analiza e dokumenteve të politikave arsimore janë siguruar nga hulumtuesi, përmes qasjes në dokumentet zyrtare. Ndërsa dokumentet e punës së shkollës, përkatësisht planet zhvillimore të shkollës, raportet e vetëvlerësimit, si dhe planet dhe raportet e punës së AP, janë siguruar nga drejtorët e shkollave, të cilët ishin pjesë e mostrës së këtij studimi. Sigurimi i dokumenteve nga shkollat është bërë me një mirëkuptim me drejtorët e shkollave dhe me konsiderata etike për ruajtjen e konferencës dhe referimit vetëm me kode. Intervistat gjysmë të strukturuar, gjithsej 29 intervista, janë bërë drejtpërdrejt, me kohëzgjatje rreth 30 minuta dhe më shkrim në kohëzgjatje 30 – 55 minuta.

Procedura e analizës së të dhënave. Të dhënat e mbledhura për këtë studim u analizuan përmes metodës së analizës tematike. Sipas Grbich (2007),

analiza është procesi i segmentimit, kategorizimit dhe rilidhjes së aspekteve të të dhënave përpara interpretimit të tyre përfundimtar (cituar nga Matthews & Ross, 2010). Metoda e analizës tematike e përdorur për këtë studim ndihmoi të shqyrtojmë termat dhe konceptet e shfaqura më shpesh në tekst (Vogrinc & Saqipi, 2020), të krijojmë fraza dhe fjali për të formuar tema në bazë të pyetjeve kërkimore dhe grupim të temave në kategori të përgjithshme para interpretimit përfundimtar.

Aspekte etike. Studimi është kryer duke iu përmbajtur etikës hulumtuese për studime në fushën e edukimit, për të marrë të dhëna relevante për objektin e studimit. Pjesëmarrja në këtë studim ishte vullnetare, duke dhënë paraprakisht pëlqimin për pjesëmarrje në studim, përdorimin e të dhënave vetëm për qëllime të studimit. Të gjitha të dhënat e mbledhura për qëllimet e këtij studimi trajtohen bazuar në parimin e qasjes konfidenciale të të dhënave në studime.

4. REZULTATET DHE INTERPRETIMI

Gjetjet pasqyrojnë pyetjet kërkimore të studimit dhe janë të organizuara në dy pjesë. Në pjesën e parë pasqyrohen gjetjet nga analiza e dokumentimit të punës së shkollës, planet, raportet dhe evidencat e tjera të siguruara nga shkollat që ishin pjesë e këtij studimi. Kurse në pjesën e dytë prezantohen gjetjet nga përpunimi dhe interpretimi i të dhënave të siguruara nga intervistat me drejtorë të shkollave dhe me mësuesdhënës.

4.1. Përdorimi i rezultateve të vlerësimit të nxënësve nga perspektiva e dokumentimit të punës së shkollave

Në përgjigje të pyetjes së parë kërkimore të këtij studimi: *Si reflektohet përdorimi i rezultateve të vlerësimeve të nxënësve për përmirësimin e mësimdhënies dhe nxënies në planifikimet dhe raportet e shkollës?* Janë analizuar dokumentet e punës së shkollave të arsimit bazë, si: (i) Raporti i vetëvlerësimit; (ii) Plani Zhvillimor i Shkollës; (iii) Plani dhe raporti i punës së Aktiveve profesionale; si dhe (iv) raportet vjetore të punës së shkollës të lidhura me raportim për suksesin e nxënësve.

Një përmbledhje e gjetjeve të rezultateve nga analiza e dokumentimit të punës së 15 shkollave të arsimit bazë, përkatësisht dokumentimit të elementeve që lidhen komponenten e vlerësimit të nxënësve, pasqyrohet në tabelën 1.

Tabela 1. Përmbledhje e rezultateve nga analiza e dokumentimit të punës së shkollës që referojnë për komponenten e vlerësimit të nxënësve

Dokumente dhe raporte të punës së shkollës	Tema	Disa gjetje të detajuara
Raporte të vetëvlerësimit të shkollës	Raporte me dallime në strukturë, përshkrime dhe me pak dëshmi, kryesisht të mbështetura në perceptime të komunitetit të shkollës;	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jo të gjitha shkollat kanë hartuar raporte të vetëvlerësimit (6 prej shkollave të përfshira në studim nuk kanë prezantuar raportin e vetëvlerësimit të shkollës); ▪ Raportet kanë përshkrime me elemente të pakta të analizës së rezultateve të vlerësimit të nxënësve dhe në evidence të vëzhgimit të mësimdhënësve në klasa; ▪ Ka raste kur i gjithë vlerësimi për performancën e nxënësve është bërë vetëm sipas perceptimeve të nxënësve, mësimdhënësve dhe prindërve; ▪ Monitorimi i vlerësimit të nxënësve theksohet, vetëm në disa raste; ▪ Ka përshkrime që tregojnë se rezultatet e vlerësimit të nxënësve analizohen nga aktivet profesionale, Këshilli i mësimdhënësve, por nuk ka shembuj të qasjes së analizës dhe të veprimeve pas analizës; ▪ Ka përshkrime që tregojnë se rezultatet e vlerësimit të nxënësve përdoren për të orientuar zhvillimin profesional të mësimdhënësve, mirëpo kjo nuk reflektohet në planet zhvillimore të shkollës; ▪ Vetëm disa shkolla pasqyrojnë të dhëna - evidence të vëzhgimit të mësimdhënësve në klasa;

		<ul style="list-style-type: none"> Raportet për pjesën e arritjeve të nxënësve, pak e informojnë planifikimin e shkollës.
Planet Zhvillimore të Shkollës (PZhSh)	Plane sipas formatit zyrtar, me përdorim të paktë të rezultateve në përcaktimin e objektivave zhvillimore dhe prioriteteve të shkollës	<ul style="list-style-type: none"> Të gjitha PZhSh kanë tabelat e suksesit të nxënësve për lëndët mësimore, kryesisht janë të viteve kur është hartuar plani, pa përditësime në vitin vijues, pa përshkrime të analizës krahasuese të rezultateve; Shumica e PZhSh kanë vizionin dhe misionin e shkollës, me deklarata të kufizuara ndaj obligimit që marrin shkollat në raport me mbështetjen e të nxënësve; Përdorimi i rezultateve të nxënësve për qëllime të përmirësimit të mësimdhënies është rrallë i referuar në kornizën e analizës SWOT në PZhSh të analizuara; Objektivat zhvillimore dhe prioritetet e shkollës janë pjesë e çdo plani zhvillimor, me një fokus të pamjaftueshëm në përmirësimin e cilësisë së mësimdhënies dhe nxënies; Reflektohet mungesë kohezionit dhe koherencës ndaj përshkrimeve për përdorimin e rezultateve të nxënësve; Mungesë e prioriteteve të zhvillimit profesional të mësimdhënësve me bazë në shkollë, për komponenten e vlerësimit të nxënësve.
Planifikimet e mësimdhënësve për vlerësim të nxënësve	Planifikimet kryesisht kanë përcaktime për numër të instrumenteve të vlerësimit, llojet e vlerësimit dhe përqindjet (%) për	<ul style="list-style-type: none"> Numër i kufizuar i mësimdhënësve që kanë dërguar planet e vlerësimit të nxënësve; Plane vjetore të vlerësimit të nxënësve në fokus kanë numrin e instrumenteve të vlerësimit, llojet të vlerësimit dhe përqindje (%) për vendosjen e notave; Tendencë që në planet e vlerësimit të vendoset numri i madh i instrumenteve të vlerësimit 7- 8 instrumente për një lëndë mësimore (veçmas për lëndët Gjuhë dhe Matematikë);

	vendosjen e notave	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Plane vjetore të vlerësimit të nxënësve përshkruhen me mungesë të përcaktimit të qëllimeve të vlerësimit, rezultateve të nxënësve që maten dhe vlerësohen në periudha të caktuara, si dhe mungesë të ndonjë dinamike të aktiviteteve për analizë dhe përdorim të rezultateve për qëllime të përmirësimit të mësimdhënies dhe nxënies.
<p>Planet vjetore dhe raportet/procesverbalet e aktiveve profesionale (AP)</p>	<p>Qasje tradicionale, me elemente të shabllonizimit në plane dhe raporte për aspektet e punës së AP që lidhen me vlerësimin e nxënësve</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Përgatitja e testeve për vlerësim të nxënësve, përshtatja e kriterit për vlerësimin e nxënësve, garat e diturisë me nxënës, përgatitja e nxënësve për Testin e Arritshmërisë, janë tema shqyrtimi në disa plane të AP; ▪ Në plane të AP, ka tendencë të ruhen tema tradicionale në dinamikën e takimeve të AP, si: Analizë e suksesit dhe disiplinës së nxënësve; Përfundimi i notimit të nxënësve; Suksesi i nxënësve në përfundim të gjysmëvjetorit apo vitit shkollor; ▪ Në shumicën e rasteve, planet e AP janë të njëjta, pa asnjë dallim në raport me fushat kurrikulare, apo nivelet e arsimit (fillor apo të mesëm të ulët); ▪ Ka mungesë të raporteve të punës së AP, kundrejt planeve të AP. Kryesisht përcillen procesverbale të takimeve, të cilat nuk kanë një kornizë standarde të dokumentimit të punës profesionale të AP; ▪ Në përgjithësi, planet dhe raportet e punës së AP, nuk reflektojnë përmbushjen e rolit të AP për komponenten e vlerësimit të nxënësve.
<p>Raportet vjetore të punës së shkollës dhe raportet e lidhura me</p>	<p>Raporte dhe evidence statistikore kryesisht të bazuara në formularët e statistikave në</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Numër i kufizuar i shkollave përgatisin raporte vjetore që kanë për bazë rezultatet dhe arritjet e nxënësve; ▪ Raporte vjetore të punës së shkollave kryesisht janë të pa strukturuar në mbulueshmërinë e zhvillimeve në shkollë;

arritjet/suksesi n e nxënësve	libër të klasës me përshkrime të formuluara kryesisht me gjuhë afirmative	<ul style="list-style-type: none">▪ Raportet statistikore kryesisht përcillen me tabelore të statistikave për suksesin e nxënësve, pa analiza në tregues të veçantë për nxënësit me vështirësi në mësim, nxënësit e përfshirë në mësim plotësues, pa përshkrimin e arritjeve gjatë vitit shkollor, sfidave dhe të ideve për ndryshime;▪ Raporte të statistikave të suksesit të nxënësve me të dhëna numerike dhe përqindje për notat e nxënësve, notë mesatare sipas lëndëve mësimore, në disa raste edhe me paraqitje grafike;▪ Analiza të pakta të rezultateve të nxënësve në raport me rezultatet e të nxënësit për fushat kurrikulare/lëndët mësimore;▪ Vetëm disa shkolla prezantojnë analiza krahasuese të suksesit të nxënësve në 2-3 vitet e fundit, si dhe analiza krahasuese me arritjet e nxënësve të tyre në Testin e Arritshmërisë;▪ Nuk ka ndërlidhje në mes të raporteve vjetore përmbledhëse për punën e shkollës me raportet e vetëvlerësimit të shkollës,
--	---	---

Shqyrtimi dhe diskutimi i analizës së dokumenteve të punës së shkollës nxjerrin në pah elemente të shablloneve në dokumente, të ndikuara nga formatet teknike për përgatitjen e tyre. Ka veçori dalluese në aspektet përmbajtjesore që lidhen me qasjet ndaj procesit të vlerësimit të nxënësve dhe përdorimit të rezultateve për të përmirësuar mësimdhënien dhe nxënien në klasë.

Në përgjithësi, pak është adresuar, raportuar dhe integruar në veprime përdorimi i rezultateve nga vlerësimi i nxënësve, për qëllime të përmirësimit të mësimdhënies, mbështetje të nxënësit të nxënësve, fuqizim të kërkesa të kurrikulës që lidhen me rolin e shkollës në zhvillimin e kompetencave që i

ka përcaktuar kurrikula, në promovimin dhe zhvillimin e mendimit kritik të nxënësve, promovimin e vlerave dhe qëndrimeve pozitive etj. Vetëm një rast mund të prezantojmë një shembull të një shkolle si e bën analizën e rezultateve të nxënësve, në raport me rezultatet e të nxënësve të kurrikulës. Shembulli prezantohet në tabelën 2.

Tabela 2. Shkolla N.N.: Analiza e rezultateve për 3 periudhat e vitit shkollor 2020/21 – Fusha/Lënda: Matematikë - Klasa 6

Konceptet	RNK	Aktivitetet	Niveli i arritshmërisë				Përparësitë	Mangësitë
			Arritje e shkëlqyeshme	Arritje shume e mire	Arritje e mire	Arritje e mjafteshme		
Numrat, algjebra dhe funksioni	II. 1, 3, 4, 5, 6, 7	Zgjidhja e problemeve matematikore	50%	20%	20%	10%	Shumica e nxënësve i zgjidhin pa vështirësi detyrat që kanë të bëjnë me veprime me numra. Nxënësit kanë shkathtësi për përdorim të TIK-ut (Përdorimin e Platformave për mësim, si, E shkollorin, ZOOM, Classroom, etj.)	Disa nga nxënësit hasin në vështirësi në zgjidhjen e detyrave me shkronja dhe ato me fjalë (detyrat logjike). Nxënësit i zgjidhin problemet/detyrat matematikore por kanë mangësi në përdorimin e gjuhës matematikore. Nxënësit kanë nevojë për përkrahje në përdorim të programeve që përdoren enkas për matematikë. Nxënësit kanë hasur në vështirësi në punën praktike, sepse këtë vit jemi përballë me pandemi dhe puna grupore/praktike ka qenë shumë e limituar.
Forma, hapësira, matjet dhe gjeometria	III. 1, 2, 3, 4, 6, 7	Me numra Shkronja Nga jeta reale						
	IV. 2, 7	Arsyetimi matematikë	40%	25%	20%	15%		
Përpunimi i shënimeve dhe probabiliteti	V. 2, 5	Përdorimi i TIK-ut në matematikë	50%	30%	20%			
	VI. 1	Matjet e gjatësisë, sipërfaqes dhe vëllimit	60%	20%	15%	5%		

Raportet dhe statistikat e rezultateve të nxënësve në shumicën e rasteve përgatiten dhe raportohen për të përmbushur kërkesat administrative, pa e

konsideruar thellësisht vlerën e tyre për përmirësim. Vetëm në dy raste raportohen analiza të rezultateve të vlerësimit kombëtar që përdoren për të orientuar punën e shkollës dhe merren për orientim në planifikimin e punës së AP.

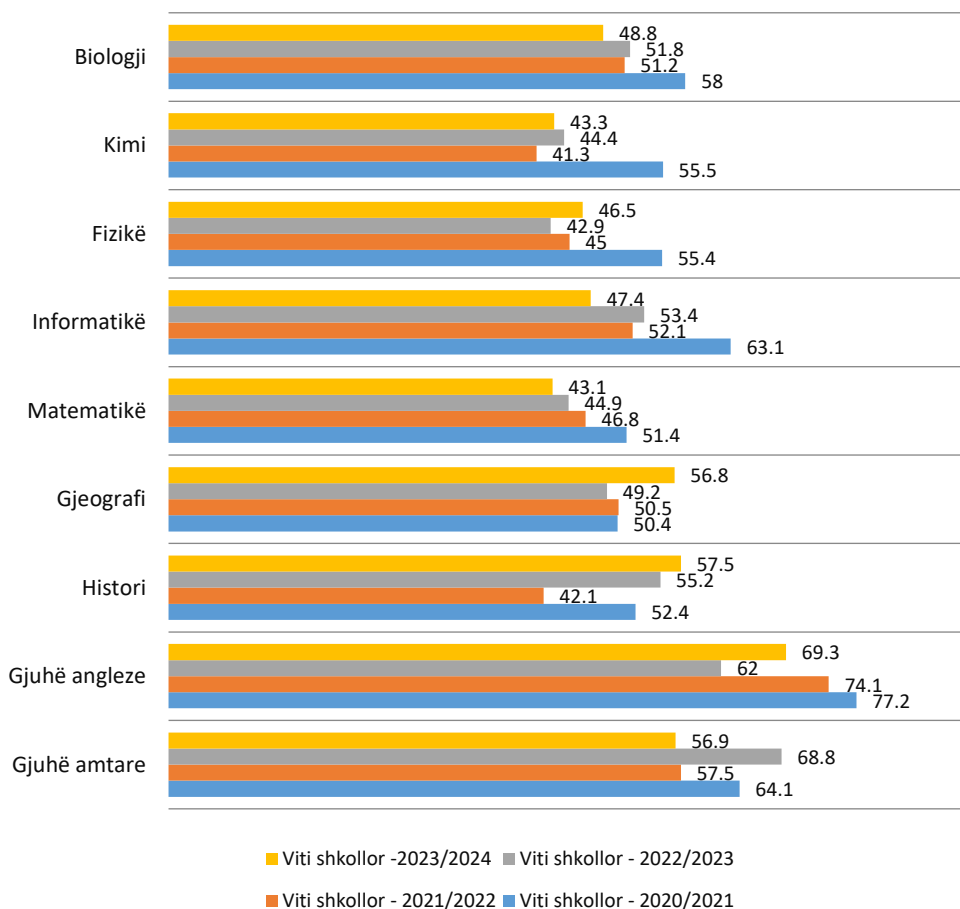

Figura 1. Shkolla N.N.: Analiza e rezultateve të Testit të Arritshmërisë në katër vitet e fundit

Në përgjithësi, në dokumentimin e punës së shkollës, përdorimi i rezultateve të vlerësimit prezantohet kryesisht si anë formale, në pjesën më të madhe të praktikave të shkollave, kjo komponentë nuk përfshihet realisht në proceset institucionale për përmirësim të mësimdhënies dhe nxënies.

4.2. Përdorimi i rezultateve të vlerësimit të nxënësve nga perspektiva e pikëpamjeve të drejtorëve të shkollave dhe mësimitdhënësve – udhëheqës të aktiveve profesionale

Gjetjet pasqyrojnë reflektimet e respondentëve të këtij hulumtimi në përgjigje të pyetjes së tretë kërkimore: *Cilat janë qëndrimet e drejtorëve dhe mësimitdhënësve lidhur me praktikën aktuale të shkollave në përdorimin e rezultateve të vlerësimit për përmirësimin e mësimitdhënies dhe nxënies?* Gjetjet sintetizojnë të dhëna autentike nga subjektet kyçe të shkollës të lidhur me komponenten e vlerësimit të nxënësve. Ato ndihmuan për të konsoliduar të kuptuarit lidhur me praktikën e shkollës në përdorimin e rezultateve të vlerësimit të nxënësve për qëllime të përmirësimit të mësimitdhënies dhe nxënies. Gjetjet janë organizuar në gjashtë tema. Diskutimi i përgjithshëm i këtyre temave nxjerrë në pah veçoritë dalluese në praktikën e shkollave dhe tregon për ndikim të traditës dhe dinamikës kontekstuale të shkollave në qasjen ndaj përdorimit të rezultateve/arritjeve të nxënësve. Një përmbledhje e gjetjeve kryesore prezantohet në pjesën vijuese, sipas organizimit në temat e identifikuar.

4.2.1. Përshkrimi i përvojës në përdorim të rezultateve të vlerësimit të nxënësve për përmirësimin e mësimitdhënies dhe nxënies

Gjetjet e studimit tregojnë se pavarësisht faktit se të gjitha shkollat çdo vit prodhojnë evidenca nga procesi i vlerësimit të nxënësve dhe marrin raporte për vlerësimet kombëtare dhe informacione për vlerësimet ndërkombëtare, analiza dhe përdorimi i të dhënave nga vlerësimi i nxënësve për qëllime të përmirësimit të mësimitdhënies dhe nxënies del të jetë me dallime në mes të shkollave dhe me dallime në nivelin e thellimit të analizave e shqyrtimit të rezultateve dhe përdorimit të tyre. Kjo reflektohet edhe në dallimet në mes të pikëpamjeve të drejtorëve të shkollave dhe mësimitdhënësve.

Drejtorët e shkollave më shumë i referohen përvojës së raportit të rezultateve në programin SMIA në fund të gjysmëvjetorit të parë të mësimit dhe në fund të vitit shkollor.

Ne dy herë në vit përgatisim raporte statistikore lidhur me vlerësimin e nxënësve, që tregojnë mesataren numerike të nxënësve. Rezultatet i raportojmë me DKA dhe në programin SMIA (d/4).

Ndërsa mësimdhënësit më shumë i referohen përvojës së informimit, se si i analizojnë apo tregojnë se nuk bëjnë analiza statistikore të thelluara lidhur me rezultatet e nxënësve.

Në shkollën time analizat statistikore dhe raportet mbi rezultatet e testeve të nxënësve (p.sh., për testin e klasës IX) përdoren për të diskutuar suksesin dhe ngecjet e nxënësve. Njëkohësisht duhet ta pranojmë se ka pak iniciativa e orientime për ndryshime që dalin nga këto diskutime (m/7).

Në shkollën tonë analiza e rezultateve bëhet në nivel të aktiveve profesionale. Raporti i analizës së Testit të Arritshmërisë – viti i fundit (2023/24) është prezantuar në numër dhe në %, pa ndonjë përshkrim në raport me përmbajtjet dhe krahasime të tjera (d/4).

Në shkollën tonë analizat e rezultateve janë të kufizuara në statistika të përgjithshme dhe jo në analiza të thella ,që mund të sjellin ndryshime konkrete në mësimdhënie (m/13).

Mësimdhënësit janë më të drejtpërdrejtë kundrejt drejtorëve të shkollave, kur flasin për përvojën e tyre në diskutimet dhe analizën e rezultateve të nxënësve. Ka raste kur ata në mënyrë të drejtpërdrejtë theksojnë se në nivel shkolle nuk ka praktikë që të analizohen rezultatet e vlerësimit të nxënësve. Madje nga disa mësimdhënës theksohet kjo temë është përgjegjësi e tyre, apo që fare nuk del në rend trajtimi në mekanizmat përkatës të shkollës.

Jo, asnjëherë nuk ka ndodhur që të analizohen rezultatet e vlerësimit të nxënësve, madje as rend dite nuk ka qenë kjo pikë. Me përgjegjësi deklaroj se jo vetëm në kuadër të aktiveve profesionale, por as në nivel të shkollës nuk kemi bërë analizë të vlerësimit të nxënësve por vetëm raportim të rezultateve të arritura dhe atë N.N nxënës kanë sukses pozitiv dhe N.N nxënës kanë sukses negative (m/10).

Deri tash nuk kemi ndërtuar ndonjë mekanizëm të qëndrueshëm brenda shkollës për të bërë analizë të rezultateve (m/7). Në shkollën time e bën pedagogu i shkollës (m/15).

Përgatitja e raporteve statistikore, integrimi në sistemin e informatave në arsim (SMIA) dhe dërgimi në Drejtorinë Komunale të Arsimit, shpesh konsiderohen përmbushje e përgjegjësisë për përdorim të rezultateve të nxënësve. Kjo theksohet si nga drejtorët e shkollave, ashtu edhe nga pjesa më e madhe e mësimit nxënësve.

Çdo vit përgatisim raporte statistikore lidhur me vlerësimin e nxënësve. Raportet i dërgojmë DKA dhe në programin SMIA në të cilin ne kemi qasje për shkollën tonë (d/8).

Kemi raporte statistikore të suksesit të nxënësve për çdo periudhë mësimi, i mbajmë në një portfolio të veçantë (m/19).

Rëndësia e nevojës për të bërë analiza përmbajtjesore të rezultateve të nxënësve dhe e përdorimit të tyre për përmirësim të praktikave të mësimit dhe nxënies, është theksuar në aspekte të ndryshme të diskutimit me drejtorë të shkollave dhe me mësimit nxënësve. Edhe pse theksohet rëndësia dhe diskutimet që bëhen, ato nuk janë të konkretizuara me ndonjë plan veprimi për përmirësim. Ky aspekt më shumë theksohet nga mësimit nxënësve, kundrejt drejtorëve të shkollave.

Në shkollën tonë bëhen analiza të vlerësime të brendshme dhe për testin arritshmërisë, ndërsa për vlerësime ndërkombëtare nuk kemi ndonjë analizë, edhe pse si shkollë kemi qenë pjesë e vlerësimeve ndërkombëtare (m/9).

Unë mendoj se përdorimi i informatave të mbledhura përmes vlerësimit aktualisht nuk është i mjaftueshëm, kjo duhet të bëhet pjesë e kulturës së punës në shkollës (m/14).

Kemi pasur një përvojë të mirë me testin EGRA - vlerësimin e leximit të nxënësve. Ndërsa, për Testin e Arritshmërisë (klasa 9) tani ka diskutim, po jo analizë dhe plan veprimi (m/4).

Referuar përshkrimeve më sipër, nga mësimdhënësit dhe drejtorët e shkollave, mësojmë se shkollat kanë qasje dhe përvoja të ndryshme ndaj praktikës së analizës dhe përdorimit të rezultateve të vlerësimit të nxënësve.

4.2.2. Përdorimi i rezultateve të nxënësve në proceset e përmirësimit të mësimdhënies dhe nxënies

Në ndërlidhje me përvojat e mësimdhënësve dhe drejtorëve të shkollave në analizën dhe përdorimin e rezultateve të vlerësimit të nxënësve, u diskutuan specifikisht praktikat dhe idetë në përdorimin e rezultateve në proceset e mësimdhënies dhe nxënies. Pothuajse të gjithë drejtorët e shkollave e thonë se mësimdhënësit kanë përgjegjësi t'i marrin rezultatet e vlerësimeve të nxënësve për reflektim ndaj punës së tyre. Shumica e drejtorëve të shkollave dhe rreth $\frac{1}{4}$ e mësimdhënësve e pranojnë se nuk ka ndonjë qasje të institucionalizuar për të lënë evidenca dhe raporte se si i përdorin rezultatet e nxënësve për të ndryshuar, përmirësuar dhe avancuar punën me nxënës.

Mësimdhënësit e shkollës sime i përdoren rezultatet, ndoshta vetëm sipërfaqësisht, pa u reflektuar në planifikim të qartë për përmirësim (d/7).

Edhe pse ne kemi evidentuar se Matematika dhe Shkencat natyrore janë lëndë ku nxënësit kanë rezultate nën pritshmëri, duhet ta pranojmë se ka mungesë të aktiviteteve të mirë organizuara që synojnë përmirësimin e rezultateve në këto fusha/lëndë (m/15).

Me duhet ta them se deri më tani nuk ka ndodhur llogaridhënie apo transparencë rreth vlerësimit të nxënësve, shqyrtim të ndonjë mundësie për ngritje të rezultateve apo përmirësim të mësimdhënies (m/9).

Ka raste kur mësimdhënësit e kufizojnë rolin e tyre në analizën e rezultateve të nxënësve. Diskutimet e thelluara me mësimdhënësit që këtë e theksojnë, tregojnë se ata presin që analiza të tilla të bëhen nga pedagogët e shkollës, koordinatorët e cilësisë, drejtorët dhe zëvendësdrejtorët e shkollave.

Një këndvështrim tjetër i mësimdhënësve dhe drejtorëve të shkollave, për ndryshime të vogla në proceset e mësimdhënies dhe nxënies pas vlerësimit

të nxënësve, është i lidhur kryesisht me testin për shkallë kurrikulare. Theksohet se moszbatimi i testit për shkallë kurrikulare, ka humbur edhe mundësinë për punuar më shumë në nivel të AP për ndryshimet që duhet bërë me qëllim të mbështetjes së nxënësve për të arritur rezultatet e të nxënësve që kanë arritshmëri më të ulëta.

Mësimdhënësit, përvoja e të cilëve është në zhvillim të kurrikulave, theksojnë më shumë nevojën për ndryshime duke marrë për bazë rezultatet e nxënësve. Në 2-3 raste, sipas tyre, theksohet se një ndikim pozitiv është vërejtur kur janë analizuar mirë rezultatet, sepse ato kanë çuar në përmirësimin e vetëbesimit të nxënësve të dobët dhe në ndryshime të vogla në mënyrën e mësimdhënies për të adresuar nevojat e nxënësve.

Unë personalisht vazhdimisht i përdor rezultatet e nxënësve të mi për të dhënë informata kthyesë dhe për planifikimin e mësimëve (m/13).

Në aktivin e lëndës së Matematikës e kemi bërë praktikë të mirë të diskutimit për realizimin e programit mësimor dhe për arritjet e nxënësve (m/9).

Edhe pse në këtë fazë, ndryshimet në proceset e mësimdhënies dhe nxënies, të referuara nga rezultatet e vlerësimit të nxënësve janë individuale, diskutimi në këtë pjesë me respondentët e këtij studimi, ka treguar se është e domosdoshme kjo të bëhet sistemore, sepse ashtu si mësimdhënia ndihmon dhe lehtëson procesin e vlerësimit, edhe procesi dhe rezultatet e vlerësimit ndihmojnë mësimdhënien.

4.2.3. Referimi nga shkollat në dokumente dhe udhëzues që rregullojnë dhe udhëzojnë për komponentin e vlerësimit të nxënësve

Respondentët e këtij studimi, si drejtorët e shkollave, ashtu edhe mësimdhënësit, kryesisht i referohen Udhëzimit Administrativ (UA) për vlerësim të nxënësve, duke e theksuar përdorimin më të shpeshtë për vendosje të notës në bazë të kritereve që ky udhëzim i përcakton. Vetëm në disa raste referohen dokumentet kurrikulare, korniza për vlerësimin e nxënësve etj.

Unë u referohem kryesisht dokumenteve të kurrikulës. Konsideroj se informacionet dhe udhëzimet për vlerësim të nxënësve, aspektin e përdorimit të rezultateve, janë të pakta dhe të papërpunuara sa duhet në nivel të shkollës (m/12).

Nga diskutimet me drejtorët e shkollave dhe me mësimdhënës, theksohet se ndryshimet e shpeshta në udhëzimet për vlerësim të nxënësve kanë bërë që të ketë një referim të kufizuar në dokumente kur bëhet fjalë për vlerësimin.

Komponenta e vlerësimit ishte me sfida në zbatimin e kurrikulës së bazuar në kompetenca. Sa filluam me një praktikë të vlerësimit në tri periudha mësimore, udhëzimi i ri e ndryshoi dhe e riktheu vlerësimin në dy gjysmëvjetorë (m/16). Kjo ka sjellë diskutime të shumta dhe jo ide për përdorim të rezultateve të vlerësimeve për qëllime përmirësimi (d/2).

Diskutimi tjetër, i cili reflektohet vetëm nga tre drejtorë dhe pesë mësimdhënës, nënvizon mundësinë që mësimdhënësit dhe drejtorët e shkollave të përdorin udhëzuesit praktikë për komponentin e vlerësimit, pasi që një pjesë e tyre në diskutim iu referohen disa udhëzuesve, si: Udhëzuesi për Vlerësim formativ, Udhëzuesi për vlerësim përmbledhës – hartim të testit, Udhëzuesi për vlerësim të performancës së shkollës. Pavarësisht kësaj, shpesh theksohet se këta udhëzues nuk janë të qasshëm për të gjithë mësimdhënësit.

Edhe pse ka disa udhëzues për vlerësimin e nxënësve, ata nuk janë të qasshëm për të gjithë mësimdhënësit dhe nuk kanë qenë të gjithë mësimdhënësit pjesë e trajnimeve ku përdoren këta udhëzues (d/1). Në shkollën tonë kemi organizuar trajnimin e mësimdhënësve në mbështetje të Udhëzuesit për vlerësim përmbledhës – hartim të testit (m/7).

Në përgjithësi, gjetjet nga diskutimi me drejtorë të shkollave dhe mësimdhënës për referimin në dokumente dhe udhëzues që rregullojnë dhe udhëzojnë për komponentin e vlerësimit të nxënësve, tregojnë se, pavarësisht faktit që ka një set të dokumenteve dhe politikave arsimore që rregullojnë dhe udhëzojnë për komponentin e vlerësimit të nxënësve, specifikisht përdorimin e rezultateve të vlerësimeve, ato nuk janë

mjaftueshëm të njohura në nivel shkolle dhe rrjedhimisht përdorimi i tyre del të jetë i fragmentuar.

4.2.4. Planet e veprimit për analizë dhe përdorim të rezultateve të vlerësimit të nxënësve

Planet e veprimit në nivel shkolle apo në nivel të aktivitetit profesional (AP) janë pika referimi për të orientuar dinamikën dhe përmbajtjen e aktiviteteve në fusha të caktuara të punës së drejtorëve të shkollave dhe të mësimit të nxënësve që kanë role në udhëheqjen e AP. Gjetjet nga diskutimi me pjesëmarrësit e këtij studimi tregojnë për mungesë të planeve të veprimit dhe të ndonjë koncepti ide për veprime konkrete lidhur me përdorimin e rezultateve të nxënësve. Janë vetëm 2-3 raste të drejtorëve të shkollave dhe të mësimit të nxënësve që diskutojnë për planet në nivel shkolle apo në nivel të AP.

Në shkollën tonë kemi përgatitur një format të krijuar në Excel si një bazë për përpunimin e statistikave të analizës së suksesit të nxënësve. Planifikojmë që analizën e rezultateve ta bëjmë mbi këtë model (d/1).

Ne kemi përgatitur planin e aktiviteteve për përmirësimin e performancës së mësimit të nxënësve, pjesë e këtij plani është edhe shqyrtimi i rezultateve të nxënësve (m/8).

Pavarësisht konfirmimit për mungesë të planeve të veçanta dhe të ndonjë ide të përpunuar në nivel shkolle për analizë të rezultateve, në disa raste theksohet se, pavarësisht mungesës së tyre, në shkolla ka përpjekje që të angazhohen për të përmirësuar punën dhe rezultatet me nxënës.

Edhe pa një plan të veprimit, rezultatet e nxënësve përdoren për të evidentuar mangësitë-dobësitë, në mënyrë që në të ardhmen ato të përmirësohen dhe zvogëlohen (d/4).

Kur nuk ka rezultate të mira ose ka ngecje të nxënësve në ndonjë lëndë mësimore, mësimit të nxënësve bëjnë plane për mësim plotësues (m/19).

Diskutimi rreth temës së këtij studimi, rreth planeve dhe qasjeve institucionale për përdorim të rezultateve të vlerësimit të nxënësve, nga

respondentët e këtij studimi shihet si një marrje e idesë për diskutim në nivel shkollë dhe zhvillim të një plani të veprimit të lidhur me këtë temë. Ky aspekt theksohet më shumë nga mësimdhënësit që janë udhëheqës të AP.

4.2.5. Kapacitetet dhe nevojat për mbështetje profesionale, për analizë dhe interpretim të rezultateve të nxënësve

Gjetjet e këtij studimi tregojnë se mësimdhënësit praktikën më të mirë e kanë marrë nga programi i trajnimit për vlerësim formativ, të cilin e referojnë më së shpeshti gjatë diskutimit. Mirëpo, nga drejtorët e shkollave theksohet shqetësimi që aktualisht: *Programet dhe mundësitë e trajnimit të mësimdhënësve në fushën e vlerësimit të nxënësve janë të pakta (d/1).*

Përveç mungesës së programeve, theksohet se zhvillimi i kompetencës për përdorim të rezultateve të nxënësve në praktika të mësimdhënies dhe të punës me nxënës në klasë reflektohet të jetë e kufizuar në programet ekzistuese të cilat mësimdhënësit i kanë ndjekur. Vetëm një numër i kufizuar i respondentëve kanë diskutuar për praktika të qëndrueshme të zhvillimit profesional me bazë në shkollë, që është një mundësi për shkëmbim të përvojave dhe praktikave të mira. Vetëm në disa raste theksohet se ka trajnime dhe diskutime të organizuara mirë në AP rreth çështjes dhe mënyrës së vlerësimit me nxënës dhe përmirësimit të këtij procesi.

Në shkollën tonë ka filluar të mbahet trajnimi për vlerësimin e nxënësve në nivel të aktiveve profesionale, nën kujdesin e drejtorit dhe koordinatorit të cilësisë. Në planin e zhvillimit të mësimdhënësve në shkollën tonë e kemi përfshirë si temë të veçantë vlerësimin e nxënësve (d/6).

Pas përfundimit të procesit të vlerësimit të brendshëm të shkollës, 2020/2021, atëherë kur kemi kuptuar se nuk qëndrojmë mirë me administrimin, raportim dhe analizën e rezultateve të performancës së nxënësve, kemi bërë përpjekje ta hartojmë një dokument të unifikuar për të gjitha fushat. Edhe kjo iniciativë kaloi vetëm për raportim, pa iniciativa në nivel shkollë për zhvillim profesional me bazë në shkollë në fushën e vlerësimit të nxënësve (m/7).

Diskutimet nënvizuan nevojën për të mësuar më shumë rreth analizës së rezultateve, nevojën për përfshirjen e gjithë stafit në këtë proces. Shumica e mësimeve theksojnë nevojën për mbështetje më të madhe në këtë drejtim, me kërkesa për më shumë trajnime në fushën e vlerësimit nga DKA dhe MASHTI.

Mësimeve dhe drejtorët e shkollave e shohin rolin e tyre të kufizuar në përdorimin e rezultateve të nxënësve, pa ndihmë dhe ekspertizë të profesionistëve. Ata shtruan kërkesa dhe nevoja për trajnime për mësimeve, për të përmirësuar metodat dhe praktikën e vlerësimit të nxënësve. Nga disa mësimeve u theksua se shkolla nuk po angazhohet në forcimin e zhvillimit profesional me bazë në shkollë, kërkohet që të forcohet roli i shkollës në përkrahjen profesionale të tyre.

Shkollat duhet të organizojnë trajnime me bazë në shkollë, që janë në interes të mësimeve për ngritjen e cilësisë dhe trajnime profesionale (lëndore), të krijojë kushte të favorshme për punë etj. (m/16).

Në anën tjetër, drejtorët e shkollave më shumë kanë kërkesa për ngritjen e kapaciteteve të mësimeve për analizë të rezultateve dhe përdorimit të tyre për përmirësimin e mësimeve dhe nxënies, kundrejt nevojës së tyre për t'i ngritur kapacitetet për analizë të rezultateve dhe përdorim të të dhënave për përmirësim të cilësisë së punës së shkollës.

Mësimeve kanë nevojë për më shumë punëtori dhe seminare të dedikuara për zhvillimin profesional, për ngritje të kapaciteteve në drejtim të analizës së rezultateve dhe përdorimit të tyre për përmirësimin e mësimeve (d/6).

Drejtorët e shkollave, kërkojnë nga DKA-të kërkohet të rrisin nivelin e komunikimit me shkollat dhe të ndihmojnë në implementimin e platformave digjitale për mbledhjen dhe analizimin e të dhënave që lidhen me vlerësimin e nxënësve. Sugjerojnë krijimin e një sistemi për mbledhjen dhe analizën e të dhënave që lehtëson krahasimin ndërmjet shkollave dhe identifikimin e praktikave më të mira, si dhe sugjerojnë marrje të përgjegjësisë për arritje/mosarritje të rezultateve.

Në raport me kërkesat nga MASHTI, kërkesat e drejtorëve të shkollave dhe të mësimit janë të përafërta. Ata kërkojnë rishikim të disa dokumenteve të lidhura me vlerësimin e nxënësve dhe me punën e mësimit, kërkojnë të dhëna më të detajuara për rezultatet e nxënësve që hyjnë në testin e arritshmërisë, informata dhe raporte të lidhura me rezultatet e kurrikulës dhe nivelin e arritjeve nga nxënësit, si dhe kërkojnë trajnime të veçanta për përdorimin e rezultateve të vlerësimit për përmirësimin e praktikave të mësimit, bazuar në rezultatet dhe nevojat e nxënësve.

5. PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME

Qëllimi i studimit ishte analiza e përfshirjes së përdorimit të rezultateve të nxënësve në dokumentet e shkollës që pasqyrojnë aspektet e punës së shkollës për përmirësimin e mësimit dhe nxënies, si dhe hulumtimi dhe të thelluarit e kuptimit për praktikën dhe nevojat e drejtorëve të shkollave dhe mësimit udhëheqës të aktiveve profesionale, në përdorimin e rezultateve të vlerësimit për të përmirësuar cilësinë e mësimit dhe të nxënies.

Rezultatet e këtij studimi ofrojnë një pasqyrë të rëndësishme mbi përdorimin e rezultateve të vlerësimeve në kontekstin e arsimit në Kosovë, duke evidentuar praktikën aktuale, kufizimet dhe sfidat në përdorimin e rezultateve për qëllime të përmirësimit të mësimit dhe të nxënies. Nga gjetjet e studimit janë nxjerrë disa përfundime dhe rekomandime të rëndësishme.

5.1. Përfundime

Politikat arsimore në kontekstin e arsimit në Kosovë, si dokumentet strategjike, dokumentet kurrikulare, udhëzuesit dhe udhëzimet administrative të lidhura me vlerësimin e nxënësve janë një bazë e mirë për shqyrtim se si janë bërë pjesë e punës së shkollës, si reflektohen në dokumentet e punës së shkollës, në proceset e punës së shkollës.

Në përgjigje të pyetjes së parë kërkimore: *Si reflektohet përdorimi i rezultateve të vlerësimeve të nxënësve në dokumentimin e punës së shkollës, planifikimet zhvillimore dhe në raportet e punës së shkollës?*, studimi arrin në përfundimet në vijim.

- Dokumentimi i punës së shkollës që pasqyrohet në raportin e vetëvlerësimit të shkollës, në planin zhvillimor të shkollës, në planet dhe raportet e punës së AP, si dhe në raportet tjera të shkollës që lidhen me suksesin e nxënësve, ofron një pasqyrë të evidencave që lidhen me rezultatet e nxënësve dhe përdorimin e tyre për qëllime të përmirësimit të mësimdhënies dhe mbështetje të të nxënësve.
- Në raportet e vetëvlerësimit të shkollës dhe në raportet e tjera të punës së shkollës, gjejmë të dhëna dhe elemente të raportimit të arritjeve të nxënësve. Mirëpo, është e dukshme mungesa e analizave përmbajtjesore që lidhen me arritjet e nxënësve nga vlerësimet e brendshme, por edhe nga vlerësimeve të jashtme. Kryesisht rezultatet prezantohen në përqindje ose në formë të mesatareve të suksesit për klasë apo për lëndë mësimore.
- Planet zhvillimore të shkollave përmbajnë tabela të rezultateve të nxënësve si nga vlerësimi i brendshëm në nivel shkolle ashtu edhe nga vlerësimet kombëtare, të cilat janë shabllone të formatit të planifikimit. Mirëpo evidencat në këto tabela të suksesit të nxënësve nuk përdoren mjaftueshëm për analiza të tjera kur shqyrtohen përparësitë dhe mangësitë e shkollës, apo kur vendosen objektiva zhvillimore të shkollës dhe masa të veprimit për përmirësim.
- Është evidente që në raporte të shkollave mungojnë analizat përmbajtjesore të rezultateve të nxënësve, që do të ndihmonin në identifikimin e sfidave specifike në lëndë mësimore të caktuara ose në nevojat e nxënësve, përfshirë nevojat individuale të nxënësve. Kjo qasje sipërfaqësore çon në mungesë të një reflektimi të thelluar mbi përmirësimet që duhen ndërmarrë në praktikat e mësimdhënies dhe mbi qasjet mbështetëse për të nxënësit e nxënësve, por edhe për nevojat e ZHPM.

- Përgjithësisht, shkollat në dokumentimin e punës së tyre, pak iu referohen kuadrit ligjor dhe udhëzuesve për vlerësimin e nxënësve, ku përfshihet përdorimi i rezultateve të vlerësimit për qëllime përmirësimi. Vërehet qasje e fragmentuar ndaj mundësive dhe referimit në kuadrin ligjor e në udhëzues të lidhur me komponentin e vlerësimit të nxënësve. Kjo qasje e kufizon shkollën për të bërë përdorimin e rezultateve të vlerësimit të nxënësve pjesë të kulturës së saj për të orientuar përmirësim të vazhdueshëm të cilësisë së mësimdhënies dhe të nxënësve.
- Disa nga rezultatet e analizës së dokumentimit të punës së shkollës tregojnë se shkollat shpesh e shohin procesin e raportimit të rezultateve të nxënësve si një kërkesë formale që duhet përmbushur për DKA apo për MASHT, pa një orientim të duhur për punën zhvillimore të saj. Kjo qasje formale përqendrohet më shumë në përgatitjen e statistikave dhe raporteve të përgjithshme, pa e konsideruar të mirëqenë përdorimin e rezultateve të nxënësve dhe të dhënave të tjera për shkollën, për përmirësim konkret të praktikave mësimore në klasë.
- Edhe pse në dokumentet kurrikulare vendosin theksin në mbështetjen e të nxënësve përmes vlerësimit, dokumentimi punës së AP, i cili në parim lidhet me zbatimin e kurrikulës, tregon mungesë të fokusit për t'u marrë më thellësisht me vlerësimin dhe rezultatet e nxënësve, mungesë të fokusit për të zbatuar procedura për përgatitjen e analizave të thelluara të rezultateve, për diskutimin të masave përmirësuese dhe për ndjekjen e tyre me veprime konkrete. Kjo tregon një nevojë për mbështetje në ndërtimin e kapaciteteve të drejtorëve të shkollave dhe të udhëheqësve të AP për analizën, interpretimin dhe përdorim të rezultateve të vlerësimeve të nxënësve.

Për pyetjen e dytë kërkimore: *Çfarë është mendimi i drejtorëve të shkollave dhe mësimdhënësve lidhur me praktikat aktuale të shkollave në përdorimin e rezultateve të vlerësimit për të përmirësuar cilësinë e mësimdhënies dhe të nxënësve?*, studimi prezanton disa nga përfundimet vijuese.

- Ka një mendim të përgjithshëm se politikat arsimore dhe dokumentet që lidhen me komponentin e vlerësimit të nxënësve nuk ofrojnë udhëzime

të pamjaftueshme si të përdoren rezultatet e vlerësimeve nga shkollat dhe mësimdhënësit. Ato nuk janë të njohura mjaftueshëm, veçanërisht nga mësimdhënësit.

- Mësimdhënësit reflektojnë më shumë përvoja kundrejt drejtorëve të shkollave, në analizën e rezultateve të nxënësve dhe përdorimin e tyre për qëllime të përmirësimit të mësimdhënies dhe nxënies. Drejtorët e shkollave më shumë kanë në fokus procedurat e raportimit në DKA dhe SMIA, kundrejt fokusit në rezultatet e nxënësve dhe në nevojat për përmirësim.
- Pjesa më e madhe e mësimdhënësve dhe drejtorëve të shkollave shprehin mendim se raportimet e shkollave për rezultatet dhe suksesin e nxënësve, kryesisht përqendrohet në nivelin statistikor dhe të raportimit të thjeshtë, duke mos ofruar analiza të thelluara që mund të kontribuojnë në zhvillimin dhe avancimin e praktikave të mësimdhënies, si dhe në adresimin e nevojave të nxënësve. Mendimet e të intervistuarave në masë të madhe u reflektuan edhe në dokumentet e punës së shkollës të analizuara. Kjo tregon se përdorimi i rezultateve nga vlerësimi i nxënësve për qëllime të përmirësimit mbetet i fragmentuar dhe jo sistemor brenda shkollës.
- Mungon lidhja mes zhvillimit profesional të mësimdhënësve dhe përdorimit të rezultateve të vlerësimit të nxënësve. Nga të intervistuarit theksohet mungesa e programeve dhe trajnimeve të veçanta në këtë fushë. Shumë mësimdhënës kërkojnë trajnime dhe mbështetje më të madhe në fushën e vlerësimit, analiza të rezultateve dhe përjasje në përdorimin e tyre.
- Një shqetësim tjetër i shpërfaqur në intervista është mungesa e një protokollit apo udhërrëfyese të veçantë dhe të strukturuar të lidhur me udhëzime të hapave për përdorimin e rezultateve të vlerësimit. Gjetjet sugjerojnë se shkollat kanë nevojë për një udhëzues më të qartë, i cili përfshin përdorimin e rezultateve të vlerësimit në mënyrë të qëndrueshme dhe të lidhur ngushtë me përmirësimin e mësimdhënies dhe nxënies.

Përfundimisht, është e qartë se ka një nevojë të madhe për një qasje më të thelluar dhe sistemore për përdorimin e rezultateve të vlerësimit të nxënësve. Kjo do të përfshijë zhvillimin e kapaciteteve në nivel shkolle për të analizuar dhe përdorur të dhënat në mënyrë që të adresojnë nevojat e nxënësve për mbështetjen e të nxënësve të tyre dhe të përmirësojnë mësimdhënien. Kjo është e përputhshme me raportin e OECD (2020), i cili thekson se shkollat dhe sistemet arsimore me kapacitete të kufizuara për vlerësimin efektiv kanë vështirësi për të ndërtuar mekanizma të qëndrueshëm për analizën dhe përdorimin e rezultateve të vlerësimeve për qëllime të përmirësimit.

6.2. Rekomandime

Rekomandimet nga ky studim bazohen në gjetjet kryesore të studimit nga shqyrtimi i literaturës, nga analiza e thelluar e dokumenteve të shkruara për temën e studimit, si dhe nga idetë e sugjerimet e respondentëve të studimit, të cilët në një mënyrë bartin mbi supet e tyre rezultatet e nxënësve me të cilët punojnë. Ato janë dhënë si një kontribut nga ky studim.

Qëllimi i vlerësimit të nxënësve, i vendosur në dokumentet kurrikulare, rekomandohet të jetë udhërrëfyese, parimi orientues dhe pika referente për të gjitha vlerësimet e nxënësve, përfshirë edhe për përdorimin e rezultateve për qëllime të përmirësimit të mësimdhënies dhe nxënies. Ky qëllim duhet të udhëheqë edhe në proceset zhvillimore të shkollës.

Rekomandohet monitorimi i vazhdueshëm i praktikës së vlerësimit të nxënësve dhe i praktikës së përdorimit të rezultateve për qëllime përmirësimi dhe avancimi të punës me nxënës. Shkollat duhet të angazhohen më shumë në përmirësimin e praktikave të vlerësimit të nxënësve, të metodave të vlerësimit, duke përfshirë monitorimin e rregullt të progresit të nxënësve përmes instrumenteve të ndryshme dhe përdorimit të informatave kthyesë dhe të raporteve, për çdo fazë të procesit të punës me nxënës, me mësimdhënës dhe në proceset e zhvillimit të shkollës.

Rekomandohet të promovohet kultura e zhvillimit të shkollës, mësimdhënies dhe e mbështetjes së të nxënësve, bashkë me kulturën e përdorimit të të dhënave. Drejtorët e shkollave, mësimdhënësit dhe mekanizmat e tjerë të shkollës, që lidhen e sigurojnë e cilësisë në shkollë

duhet të zhvillojnë konceptin, organizimin, ndarjen e përgjegjësive dhe i bashkojnë sinergjitë e tyre për të forcuar dhe institucionalizuar përdorimin e rezultateve të nxënësve në planifikimin dhe në të gjitha proceset zhvillimore në shkollë. Ky proces duhet të mbështet në analiza gjithëpërfshirëse, sepse arritjet e nxënësve në shkollë ndikohen nga faktorë të ndryshëm, përfshirë karakteristikat individuale, familja dhe burimet e shkollës (Qehaja & Aliu, 2015).

Rekomandohet zhvillimi dhe ofrimi i programeve trajnimi për ngritje të kapaciteteve për drejtorë të shkollave dhe mësime në fushën e vlerësimit të nxënësve dhe të përdorimit të rezultateve për qëllime përmirësimi të cilësisë së mësimit. Ky rekomandim lidhet me rolin e shkollës, DKA dhe MASHTI-it. Nevojat për ngritjen e kapaciteteve të mësimit dhe kapaciteteve institucionale për përdorimin e rezultateve të nxënësve, theksohet nga Miller & Brophy (2019), si dhe në disa raporte të OECD (2013, 2015, 2020).

Rekomandohet rritja e mbështetjes për shkollat nga MASHTI, duke përfshirë ofrimin e të dhënave përmbajtësore nga vlerësimet kombëtare dhe ndërkombëtare, të dhënat dhe udhëzimet se si shkollat mund t'i përdorin rezultatet dhe udhëzimet nga raportet për të orientuar përmirësimin dhe avancimin e punës së tyre, për ngritje të cilësisë së mësimit dhe nxënies.

Rekomandohet të zhvillohet një modul i veçantë në programin SMIA, për përdorimin e rezultateve të vlerësimit të nxënësve për qëllime të përmirësimit dhe avancimit të sistemit arsimor dhe të shkollës. Në këtë drejtim është i nevojshëm zhvillimi i një udhërrëfyesi dhe platforme praktike për shkollat për analizë të të dhënave në raport me shumë faktorë ndikues në rezultatet e nxënësve.

Për disa nga çështjet e ngritura në kuadër të këtij studimi, nevojiten studime të mëtejme, nevojitet ngritja e debatit institucional dhe në mbarë komunitetin arsimor për qasje më pragmatike ndaj vlerësimit të nxënësve dhe përdorimit të rezultateve nga vlerësimet.

REFERENCAT

- Blaich, C. F., & Wise, K. S. (2011, January). From gathering to using assessment results: Lessons from the Wabash National Study (NILOA Occasional Paper No. 8). Urbana, IL: University of Illinois and Indiana University, National Institute for Learning Outcomes Assessment.
<https://www.learningoutcomesassessment.org/wp-content/uploads/2019/02/OccasionalPaper8.pdf>
- Clarke, P. (2017). Making use of assessments for creating stronger education systems and improving teaching and learning. Background paper prepared for the 2017/8 Global education monitoring report, Accountability in education: meeting our commitments. UNESCO, Digital Library.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000259564>
- Creswell, J. W. (2009). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approach (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Education Scotland (2023). The Effective use of Data for Improvement in Education.
<https://education.gov.scot/media/vzvdpa/c/the-effective-use-of-data-for-improvement-in-education.pdf>
- Hamilton, L., Halverson, R., Jackson, S., Mandinach, E., Supovitz, J., & Wayman, J. (2009). Using student achievement data to support instructional decision making (NCEE 2009-4067). Washington, DC: National Center for Education Evaluation and Regional Assistance, Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education. Retrieved from
<http://ies.ed.gov/ncee/wwc/publications/practiceguides/>.
- Harizaj, A. & Kadriu, M. (2020). Vlerësimi përmbledhës – Hartimi i testit. Doracak për mësimdhënësit para dhe në shërbim. GIZ – CDBE. Rishikuar nga prof. dr. Majlinda Gjellaj (2021). Universiteti i Prishtinës, Fakulteti i Edukimit.
- Kellaghan, Th. & Greaney, V. (2001). Using assessment to improve the quality of education. Paris 2001, UNESCO: International Institute for Educational Planning. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000126231>
- Kellaghan, Th., Greaney, V. & Murray T. S. (2009). Using the Results of a National Assessment of Educational Achievement. World Bank Publications - Books, The World Bank Group, number 2667, December.
https://www.archive.org/web/20160412223128id/http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/National_assessment_Vol5.pdf

- Maghnouj, Soumaya, et al. (2020), "Improving learning outcomes through student assessment", in Soumaya Maghnouj, et al., *OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education: Albania*, OECD Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/15238928-en>
- Matters, G. (2006). *Using Data to Support Learning in Schools*, Students, teachers, systems. Australian Council for Educational Research. <https://research.acer.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1004&context=acer>
- Matthews, B. & Ross, L (2010): *Metodat e hulumtimit. Udhëzues praktik për shkencat sociale dhe humane. Qendra për Arsim Demokratik (CDE)*. Tiranë.
- Miller, D. & Brophy, T. (2019). *Using Assessment Results for Program Improvement*. University of Florida. <https://assessment.aa.ufl.edu/media/assessmentaaufledu/practical-guide-materials/Using-Assessment-Results-for-Program-Improvement.pdf>
- OECD (2013), *Synergies for Better Learning: An International Perspective on Evaluation and Assessment*, OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264190658-en>.
- OECD (2015), *Education Policy Outlook 2015: Making Reforms Happen*, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264225442-en>
- OECD (2020), "Assessments, evaluations and how they are used", in *PISA 2018 Results (Volume V): Effective Policies, Successful Schools*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/cd754fae-en>.
- OECD (2023), *PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education*, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/53f23881-en>
- OECD (2023a), *PISA 2022 Results (Volume II): Learning During – and From – Disruption*, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/a97db61c-en>
- OECD (2023b), *PISA 2022 Results (Volume I and II): Country Notes: Kosovo*. https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2022-results-volume-i-and-ii-country-notes_ed6fbcc5-en/kosovo_1f99d575-en.html
- Qehaja, L., & Aliu, J. (2015). *Ndikimi i cilësisë së mësimdhënësve dhe burimeve shkollore në rezultatet e nxënësve kosovarë. Qendra për Arsim e Kosovës (KEC)*. Prishtinë. Projekti "Rrjeti i Kosovës për Arsim dhe Punësim –

KEEN”. http://kec-ks.org/wp-content/uploads/2018/10/PISA-2015-Results_ALB-1.pdf

- Raudonyte, I. (2019). Use of learning assessment data in education policy-making . UNESCO IIEP- Working Papers
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000367608>
- Skinner, R. (2018). National and International Educational Assessments: Overview, Results, and Issues. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED593602.pdf>
Congressional Research Service <https://crsreports.congress.gov> R45401
- Smith, K.L., Good, M.R, Sanchez, E.H & Fulcher, E.H. (2015). Communication is Key: Unpacking “Use of Assessment Results to Improve Student Learning”. James Madison University. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1137955.pdf>
- Summers, D. (2023). *Teachers’ use of assessment data to improve student achievement*. Fall 2023, Volume 2, Issue 2, 21–49.
<https://www.tamuc.edu/wp-content/uploads/2023/08/Teachers-Use-of-Assessment-Data-to-Improve-Student-Achievement.pdf>
- Timperley, H. S. (2009). Using assessment data for improving teaching practice. Research Conference 2009: Assessment and Student Learning: Collecting, interpreting and using data to inform teaching.
https://research.acer.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1036&context=research_conference
- UNESCO. (2017). Making use of assessments for creating stronger education systems and improving teaching and learning. Background paper prepared for the 2017/8 Global Education Monitoring Report Accountability in education: Meeting our commitments.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000259564>
- Vogrinc, J. & Saqipi, B. (2020). Hulumtimi në shkencat e edukimit - këndvështrime konceptuale dhe metodologjike. Tiranë, Shqipëri: Albas.
- Breakspear, S. (2014). How does PISA shape education policy making? Why how we measure learning determines what counts in education? Centre for Strategic Education, Victoria, Australia.<https://allchildrenlearning.org/wp-content/uploads/2019/11/Breakspear-PISA-Paper.pdf>
- Guthrie, C., et al. (2022), OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education: Bosnia and Herzegovina, OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education, OECD Publishing, Paris,
<https://doi.org/10.1787/a669e5f3-en>.

- OECD (2019), OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education: North Macedonia, OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/079fe34c-en>.
- Nusche, D., et al. (2014), *OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education: Netherlands 2014*, OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264211940-en>.
- Gerard, L., Bradford, A. & Linn, M. (2022). Supporting Teachers to Customize Curriculum for Self-Directed Learning. *Journal of Science Education and Technology*. https://www.researchgate.net/publication/362643962_Supporting_Teachers_to_Customize_Curriculum_for_Self-Directed_Learning
- Hebbecke, K., Förster, N., Forthmann, B. & Souvignier, E. (2022). Data - Based Decision-Making in Schools: Examining the Process and Effects of Teacher Support. *Journal of Educational Psychology*. https://www.researchgate.net/publication/360244226_Data-based_decision-making_in_schools_Examining_the_process_and_effects_of_teacher_support
- Gert, G., Kim, S., Jules P. & Melanie, E. (2016). Data-based decision making for instructional improvement in primary education. *International Journal of Educational Research - Teaching and Teacher Education*, Volume 80, 2016, Pages 1-14, ISSN 0883-0355, <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2016.07.004>.
- Gasse, R. V., Vanlommel, K., Vanhoof J. & Petegem, P. V. (2016). Teacher collaboration on the use of pupil learning outcome data: A rich environment for professional learning? *Teaching and Teacher Education*, Volume 60, 2016, Pages 387-397, ISSN 0742-051X, <https://doi.org/10.1016/j.tate.2016.07.004>.
- Gregory, K. (2014). *Sistemet e vlerësimit dhe cilësia e arsimit*. Konferenca ndërkombëtare 6-7 maj 2014 – Ndikimi i vlerësimit të nxënësve në cilësinë e arsimit, kumtesat, prezantimet dhe rekomandimet, (f. 62-71). Prishtinë, Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë.

Dokumente të politikave arsimore:

- Ministria e Arsimit dhe e Shkencës. (2020). Korniza e vlerësimit të nxënësve të arsimit parauniversitar të Kosovës. Prishtinë: MASH. <https://masht.rks->

gov.net/korniza-e-vleresimit-te-nxenesve-te-arsimit-parauniversitar-te-kosoves-2/

- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë & Instituti Pedagogjik i Kosovës. (2016). Korniza e sigurimit të cilësisë së performancës së shkollës në Kosovë. IPK, Prishtinë. <http://ipkmasht.rks-gov.net/kriteret-dhe-treguesit-e-cilesise-se-performances-se-shkolles>
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë. (2016a). Korniza Kurrikulare e Arsimit Parauniversitar të Republikës së Kosovës (<https://masht.rks-gov.net/uploads/2017/02/korniza-kurrikulare-finale.pdf>).
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë. (2016b). Kurrikula Bërthamë për Klasën Përgatitore dhe Arsimin Fillor të Kosovës (<https://masht.rks-gov.net/uploads/2017/02/kurrikula-berthame-1-finale-2.pdf>).
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë. (2016c). Kurrikula Bërthamë e Arsimit të Mesëm të Ulët të Kosovës (https://masht.rks-gov.net/uploads/2017/02/korniza-berthame-2-final_1.pdf).
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2016). UA nr. 23/2016, dt. 09.11.2016 Për planin zhvillimor të shkollës dhe Planin zhvillimor komunal të arsimit. <https://masht.rks-gov.net/ua-nr-23-2016-dt-09-11-2016-per-planin-zhvillimor-te-shkolles-dhe-planin-zhvillimor-komunal-te-arsimit/>
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë (2016). Udhëzimi administrativ nr. 22/2016 për Aktivet profesionale (Departamentet) të shkollave. Prishtinë: MASHt. <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=15199>
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe Teknologjisë. (2012). Udhëzimi Administrativ nr. 04/2012: *Standardet e praktikës profesionale për drejtorë të shkollave në Kosovë*. MASHt, Prishtinë. Marrë nga: <https://masht.rks-gov.net/ua-per-standardet-e-praktikes-profesionale-te-drejtoreve-te-shkollave-nr-04-2012-date-02-05-2012/>
- Ministria e Arsimit, e Shkencës dhe e Teknologjisë. (2012). Udhëzimi Administrativ nr. 04/2012: *Standardet e praktikës profesionale për drejtorë të shkollave në Kosovë*. MASHt, Prishtinë. Marrë nga: <https://masht.rks-gov.net/ua-per-standardet-e-praktikes-profesionale-te-drejtoreve-te-shkollave-nr-04-2012-date-02-05-2012/>
- Ministria e Arsimit, e Shkencës, e Teknologjisë dhe e Inovacionit.(2022). Strategjia e Arsimit 2022-2026. MASHtI, Prishtinë. Marrë nga: <https://masht.rks-gov.net/strategjia-e-arsimit2022-2026/>

Ministria e Arsimit, e Shkencës, e Teknologjisë dhe e Inovacionit.(2022). Udhëzimi administrativ 06/ 2022 për vlerësimin e nxënësve në arsimin parauniversitar të republikës së Kosovës. Prishtinë: MASHTI. <https://masht.rks-gov.net/udhezimi-administrativ-mashti-06-2022-per-vleresimin-e-nxenesve-ne-arsimin-parauniversitar-te-republikes-se-kosoves/>

Botues

Instituti Pedagogjik i Kosovës

Shtypi

Shtypshkronja “Blendi”, Prishtinë

Tirazhi: 300 copë

Katalogimi në botim – (CIP)

Biblioteka Kombëtare e Kosovës “Pjetër Bogdani”

37.08(496.51)(048)

Kërkime pedagogjike / redaksia Selim Mehmeti ... [etj.]. - Prishtinë :
Instituti Pedagogjik i Kosovës, 2024. - libra ; 24 cm.

[Vëllimi] 3. - 288 f. : ilustr.

Arsimi -- Shkollat -- Administrimi dhe organizimi
Përmbledhje punimesh -- Kosovë

1. Mehmeti, Selim
2. Osdautaj, Murteza
3. Dedi, Tringa
4. Zylfiu, Haxhere
5. Aliu-Gashi, Mevlude

ISBN 978-9951-591-71-3

ISBN 978-9951-591-74-4

Aleph [000108916]